

In het spoor van Kennedy's moordenaar

Op 22 november 1963 werd president John F. Kennedy vermoord. Binnen 48 uur werd ook zijn vermoedelijke moordenaar doodgeschoten. ED-medewerker Perry Vermeulen is al jaren gefascineerd door de zaak. Een halve eeuw later gaat hij op zoek naar stille getuigen.

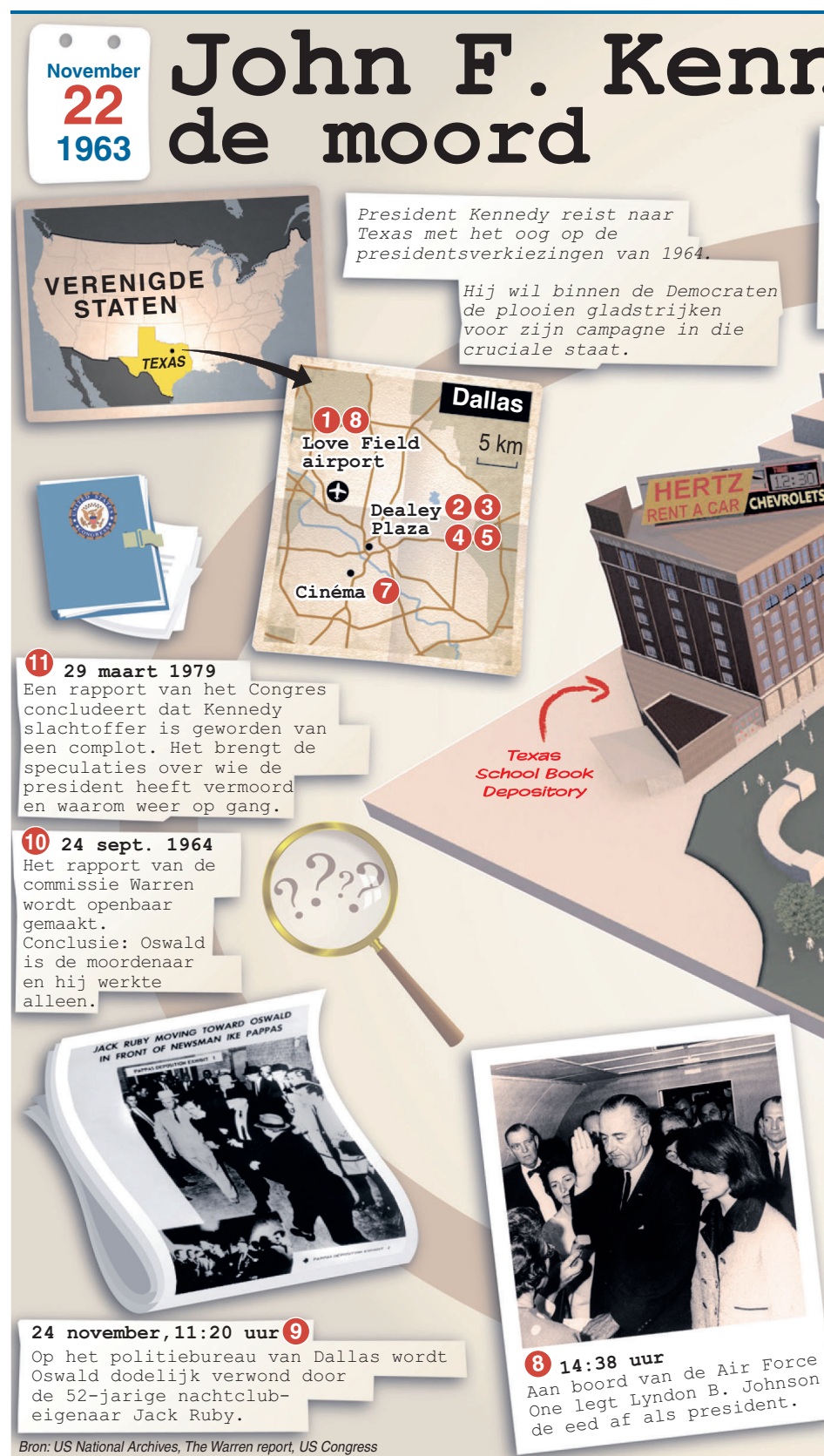
Vrijdag is het een halve eeuw geleden dat John Fitzgerald Kennedy werd vermoord. Hij was 1037 dagen president van de Verenigde Staten toen hij op 22 november 1963 werd neergeschoten tijdens een rijtoer door Dallas. Vermoedelijke dader is Lee Harvey Oswald, die vanuit het boekenmagazine waar hij werkte drie keer de trekker overhaalde. Opgehelderd is de moord echter nooit. Werkte Oswald alleen? Was er nog een tweede schutter? Omdat Oswald twee dagen later zelf werd doodgeschoten, zijn de vragen altijd gebleven.

door **Perry Vermeulen**
foto's **Veronique van Hooijdonk**
e-mail: redactie@ed.nl

„Get out of my property”, sist de 75-jarige Kenneth Porter met ingehouden woede. Hij is duidelijk niet gecharmeerd van het onaangekondigde bezoek uit Nederland. De man die in 1965 trouwde met Marina Oswald Porter, de Russische vrouw die eerder gehuwd was met de vermeende moordenaar van president John F. Kennedy, wordt bijgestaan door een luid blaffende hond. „Van mijn terrein af, heb je het waarschuwingbord niet gezien aan het begin van de oprit?” Er zit niets anders op. Een gesprekje zit er niet in, laat staan een kort interview en een mooie foto met zijn beroemde vrouw. „Nee, je hoeft het ook niet via de telefoon te proberen. Opgerot, nu!” Na een lange zoektocht op het internet was ik enkele jaren geleden achter het adres gekomen: een vrijstaande woning op een groot erf vlakbij Rockwall, een voorstad van Dallas, Texas. Vanzelfsprekend had ik schriftelijke interviewverzoeken ingediend, maar een antwoord bleef helaas uit. Tsja - als je dan in de buurt bent, laat je je niet tegenhouden door een bordje bij de oprit. Maar de boodschap is duidelijk: hier valt weinig te halen. De 72-jarige Marina loog blijkbaar niet, toen ze in mei 2013 aan een veilinghuis schreef dat ze niks meer met het verleden te maken wilde hebben.

Niet voor niets zat de trouwring van haar eerste huwelijk in dezelfde envelop - het enige wat ze nog bezat uit dat deel van haar leven. De gouden ring, die onlangs onder de hamer ging voor maar liefst 108.000 dollar, werd om Marina's vinger geschoven op 30 april 1961. Iets meer dan tweeën-half jaar later werd echtgenoot Lee Harvey Oswald gearresteerd voor de moord op de populaire president.

Kennedy, de 35e president van de Verenigde Staten, werd in Dallas vermoord op 22 november 1963. Al meer dan tien jaar ben ik gefascineerd door het drama. Ik bezit een kleine bibliotheek over dit keerpunt van de twintigste eeuw en schreef zelf ook twee boeken, gepubliceerd in 2008 en 2012. Maar zelf ben ik, gek genoeg, nog nooit in Dallas geweest. Ik reisde in 2009 wel door een ander deel van het immense land, waarbij ik in New Orleans al een fietstocht maakte langs veel plekken van betekenis in het leven van Oswald. Een soortgelijke bedevaart wil ik herhalen, maar nu in Texas. Hoe leeft de moord daar nu nog, vijftig jaar later? In augustus en september bezoek ik aan Kennedy gerelateerde tentoonstellingen in Boston, Hyannis Port en Washington, DC. In dit jubileumjaar wordt de president daar nog meer herdacht dan anders: in dit land weet men hoe een staatsman moet worden geëerd. Maar: hoe groot is het historisch besef in Dallas? Op de doorgaans zo drukke Dealey Plaza, de plaats delict, is het vrij rustig op deze dinsdagmorgen. „Weinig

onderzoekers kiezen ervoor hun theorieën te delen onder deze omstandigheden”, vertelt Mark Oakes. Het is rond half elf al bijna 35 graden. Vier toeristen luisteren enige tijd geboeid naar de 61-jarige complotdenker, die enthousiast spreekt over zijn diepgaande interviews met getuigen van de moord. Twee anderen, iets van het groepje verwijderd, wijzen naar boven. Daar, achter het raam op de vijfde verdieping van het voormalige schoolboekendepot, zat destijds schutter Lee Harvey Oswald. En op de weg voor ze reed de presidentiële karavaan, op weg naar een lunch in de patio van de beursshal van Dallas. „Oswald zat wel daarboven, maar het fatale schot werd niet door hem gelost”, doceert Oakes zelfverzekerd. „Het heeft wel even geduurd voor ik wist wat er precies gebeurd is. Laat je vooral niet afleiden door de toeristische borden en het museum. Alle-

maal overheidspropaganda. Ze negeren alle tegenstrijdigheden in het dossier.” Eén van zijn toehoorders kijkt over zijn schouder, naar de grasheuvel achter hem. Achter het houten hek zou volgens velen een tweede schutter hebben gestaan. Bij die afscheiding stond eerder vanochtend Mike Browlow ook al te vertellen over de moord - als twaalfjarige zag hij het met eigen ogen gebeuren. „Ze hebben dit hek inmiddels al een keer of acht vervangen. Toeristen blijven er maar hout van afbreken. Logisch: wie wil er nou niet zo'n stuk geschiedenis mee naar huis nemen?” Ik heb geluk dat ik mannen als Oakes en Browlow hier tref: het had niet veel gescheeld of ze hadden een rechtszaak tegen de gemeente Dallas verloren. De overheid wil eigenlijk niet dat men hier vertelt over complottheorieën, en dat er wordt geleurd met boeken, dvd's en magazines over

medy

In de ban van JFK

De moord vond bijna twintig jaar voor zijn geboorte plaats. Toch is ED-medewerker Perry Vermeulen gefascineerd geraakt door de nooit opgehelderde aanslag. In 2008 schreef hij het boek *Lee Harvey Oswald*, over het weekende dat de vermoedelijke moordenaar in Rotterdam doorbracht. Een jaar geleden zette hij in *Wie vermoordde JFK* de complottheorieën op een rij. Afgelopen september bezocht Perry de plaatsen die een hoofdrol speelden bij de moord op de populaire president. Hij sprak met personen die nog dagelijks bezig zijn met de gebeurtenissen waarvan ze soms, door toeval, destijds een flintertje meekregen.

■ Perry Vermeulen

al die mogelijke samenzweers. Browlow heeft zich nooit zorgen gemaakt om de rechtszaak. „Niemand komt aan het recht van de vrijheid van meningsuiting.”

Het is erg bijzonder om hier te zijn. Het hele plein is onlangs nog voor enkele miljoenen dollars opgeknapt, iedere graspol is van zijn plaats geweest voor de herdenking in november. Dealey Plaza is in het echt inderdaad kleiner dan je denkt, zoals ik al vaker heb gehoord. Op zich lijkt een dodelijk schot lossen op zo'n korte afstand geen enorme uitdaging. Net als veel anderen ga ik even op de constructie staan waar Abraham Zapruder vijftig jaar eerder de moord vastlegde met zijn Bell & Howell filmcamera, maar daarna loop ik snel naar het voormalige schoolboekendepot: de hoofdingang trekt me aan als een magneet. Boven in dat gebouw huist sinds 1989

het Sixth Floor Museum. Het museum heet ieder jaar zo'n 350.000 gasten welkom, maar curator Gary Mack verwacht er in dit bijzondere jaar heel wat meer. Het sluipschuttersnest wordt van nieuwsgierige bezoekers gescheiden door een glazen wand. Op de plek staan allemaal boekendozen, net zoals op het moment van de moord het geval was: ze vormden een mooie schuilplaats. Kijkend door het raam ernaast, valt de afstand tot de weg beneden weer mee. Twee mannen voeren een levendige discussie: waarom is er niet een halve minuut eerder geschoten, toen de schutter een veel beter zich had? Alleen over die vraag zijn al duizenden pagina's volgeschreven. In een andere hoek van de ruimte wordt een film van Kennedy's begrafenis getoond. Twee vrouwen van middelbare leeftijd houden het niet droog.

Lee Harvey Oswald vluchtte na de moord met een bus en een taxi naar zijn pension aan de andere kant van de Trinity River, op Beckley Avenue in de wijk Oak Cliff. Ik spreek er pensionhoudster Patricia Hall, de kleindochter van de vrouw die in 1963 de scepter zwaaide over het logement. Als jonge tiener kwam Hall er iedere dag over de vloer en ze kende 'Mr. Lee' als een vriendelijke, rustige man. „Pas drie dagen na Kennedy's dood kwam ik erachter dat hij er iets mee te maken had”, vertelt ze op haar veranda. „We hebben zijn bed nog steeds in dezelfde kamer staan: af en toe verdien ik een zakcentje bij als er weer eens toeristen voor de deur staan. Onze medewerkster Earlene Roberts is destijds uitvoerig verhoord door de FBI en de commissie die de moord onderzocht. Ze zag Oswald in grote haast naar zijn kamer lopen en hij verliet het pand alweer na drie mi-

nuten, om 13:03 uur. Later bleek dat hij hier zijn pistool ophaalde, waarmee hij dertien minuten later agent J.D. Tippit doodde. Die sprak Oswald aan vanwege zijn verdachte houding en gedrag, op de hoek van 10th en Patton Street.” Is de afstand van 1.25 kilometer lopend te overbruggen in die korte tijd? Kon Oswald die agent wel hebben vermoord? Ook daarover wordt al vijftig jaar gediscussieerd. Met mijn snelle loopas haal ik het binnen twaalf minuten. Hall: „Huilende docenten, dat is mijn herinnering aan die zwarte dag. Ik heb het pension onlangs te koop gezet: hopelijk heb ik het dankzij de bijzondere geschiedenis hier snel verkocht. Heeft de tragedie uiteindelijk toch nog iets goeds opgeleverd.”

Lees verder op pagina 7

Alsof het vorige week was

vervolg van
pagina 4-5

Oswald rende na de moord op agent Tippit verder, verstopte zijn witte jasje onder een auto (het bijzondere kledingstuk heb ik een week eerder op de tentoonstelling in Washington DC zien hangen) en belandde uiteindelijk zonder kaartje bij de film *War Is Hell* in het Texas Theater, op West Jefferson Boulevard. Bioscoopmedewerkster Julia Postal en Johnny Brewer, manager van de Hardy Shoe Store in dezelfde straat, zagen Oswald binnensluipen en belden vervolgens de politie.

Om 13:50 uur werd hij na een kleine worsteling in de bioscoopzaal gearresteerd.

De schoenenzaak bestaat niet meer, maar in het theater worden nog steeds films vertoond. „We worden regelmatig bezocht door mensen die de stoel van Oswald willen zien”, zegt manager Mary Katherine McElroy.

„Maar het interieur van 1963 is allang niet meer in gebruik. Natuurlijk doen we niet moeilijk als ze toch even de betreffende zaal willen zien.”

Binnen 48 uur werd Oswald zelf ook vermoord, toen hij op het punt stond te worden overgebracht naar de lokale gevangenis. Nachtclubeigenaar Jack Ruby loste zijn schot in de kelder van het hoofdkantoor van de Dallas Police, bij het toenmalige gemeentehuis, op ongeveer een kilometer van Dealey Plaza. De ruimte is niet toegankelijk voor onbevoegden. Dit deel van het centrum is sowieso niet heel interessant voor Kennedy-toeristen: Ruby's Carousel Club, een paar blokken verderop, is allang tegen de vlakte gegaan.

Ik rijd even langs Kennedy's eigenlijke bestemming op die trieste vrijdag in 1963. Er is een klein monument voor de president bij de hoofdingang van het Dallas World Trade Center, maar het historisch besef van de medewerkers blijkt niet bijster groot. Twee van de drie medewerkers die ik ernaar vraag, weten niet dat JFK hier destijds had moeten spreken. Nee, het beeld bij de ingang hebben ze nooit goed bekeken. Wie wat verder doorrijdt over de Stemmons Freeway, komt uiteindelijk bij het ziekenhuis Parkland uit. Zowel Kennedy als Oswald werd hierheen gebracht na de moorden. De ingang van de Eerste Hulp is niet veranderd in al die jaren. Op de eerste verdieping is een herdenkingswand ingericht, waardoor mensen voor eeuwig herinnerd zullen worden aan het weekend waarin het ziekenhuis even het centrum van de wereld was.

Dallas, en eigenlijk ook de ernaast liggende stad Fort Worth, is één groot paradijs voor mensen die net als ik gefascineerd zijn door de moord op Ken-

Een wit kruis op het wegdek van Dealey Plaza markeert de plek waar Kennedy werd getroffen.

De dozen waarachter Oswald stond toen hij schoot, staan nog altijd op dezelfde plek.

nedy. Ik stond in Oswalds troosteloze achtertuin in Neely Street, waar hij poseerde met het geweer waarmee hij later de moord zou begaan. Ik at lasagne in het Italiaanse restaurant waar Jack Ruby altijd de maffiabroers Joseph en Sam Campisi ontmoette. Ik was in het hotel waar Kennedy zijn laatste nacht doorbracht en op het vliegveld waarop hij die vrijdagochtend arriveerde in Dallas. Ik bezocht het graf van Lee Harvey Oswald op Shannon Rose Hill Memorial Park: men mag dan wel niet aanwijzen waar de steen precies ligt, maar gelukkig circuleren er beschrijvingen op het internet. Ik bezocht de huizen van familieleden Marguerite en Robert Oswald en die van de vermoorde agent J.D. Tippit en van Jack Ruby. Heel speciaal om al die

plekken nu in het echt te zien.

Een man wordt dorstig van een bedevaart als deze, en gelukkig zijn er in een stad als Dallas genoeg mogelijkheden om te voorzien in die behoefte. Ik bezoek twee kroegen die ik zeker niet mag overslaan, omdat ze dankzij hun naamgeving alles te maken hebben met de moord op Kennedy. Vlakbij het graf van Oswald ligt The Ozzie Rabbit Lodge, genoemd naar Oswalds bijnaam in zijn jaren als marinier. Iedere muur in de donkere kroeg is gevuld met schilderijen en tekeningen gerelateerd aan de tragedie van vijftig jaar geleden: er zijn er zelfs bij waarop Oswald als een held staat afgebeeld. „We shockeren graag een beetje, daar moet je verder niks achter zoeken”, lacht barmeisje Casey Weidmann.

Ten zuiden van het centrum ligt vervolgens Lee Harvey's, een sfeervolle bar met een grote veranda en een uitgestrekt erf vol picknicktafels. De controversiële naam zorgde in de beginjaren voor problemen, vertelt barman Howard Kelley. „We kregen wel eens telefoontjes van protesterende buurtbewoners. Ach, Dallas moet dit zwarte hoofdstuk niet onder het tapijt vegen. Laten we de gebeurtenissen van 1963 omarmen en verder vooral niet moeilijk doen.”

De moord op Kennedy leeft nog, zoveel is duidelijk. De voorgenomen sloop van weer een andere woning van Oswald op Elsbeth Street leverde recent een lang en uiteindelijk tevergeefs protest op van veel onderzoekers. „Newsweek was hier twee weken geleden ook al”, vertelde het barmeisje van The Ozzie Rabbit Lodge. Niet ver daarvandaan schudde kerkhofmedewerker Jeremy meewarig zijn hoofd. „Ik zie iedere week wel wat mensen naar Oswalds graf zoeken.” Hij begreep persoonlijk weinig van de sensatiezucht: een opvatting die je zeker niet zult aantreffen in de omgeving van Dealey Plaza. Daar doorbreekt, lopend over het verkeersplein, een jonge man om de zoveel minuten luid roepend de stilte. Hij verkoopt tijdschriften, 'met nooit eerder vertoonde autopsiefoto's'. Ik geloof er weinig van, alle beelden staan al jaren op het internet, maar hij weet zijn handel goed te slijten. De echo's van de schoten galmden alweer vijftig jaar geleden over het plein, maar de informatiehonger van velen is onverminderd onstilbaar. De moord op Kennedy: alsof hij nog vorige week plaatsvond.

